

Instytut Pamięci Narodowej - Białystok

<https://bialystok.ipn.gov.pl/pl1/aktualnosci/198349,Narodowy-Dzien-Pamieci-Zolnierzy-Wykletych-Bialystok-01032024.html>
04.05.2024, 21:46

Narodowy Dzień Pamięci „Żołnierzy Wyklętych” - Białystok, 01.03.2024

W piątek, 1 marca obchodzimy Narodowy Dzień Pamięci „Żołnierzy Wyklętych” ustanowiony 13 lat temu przez Sejm RP jako wyraz hołdu dla żołnierzy antykomunistycznego i niepodległościowego podziemia, którzy po II wojnie światowej przeciwstawili się narzuconej siłą władzy komunistycznej. W Białymstoku poświęcenie i walkę polskich bohaterów z komunistycznym zniewoleniem upamiętnił dr Marek Jedynak, dyrektor Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku.

Gdy w 1945 roku zachodnie społeczeństwo cieszyło się z wyzwolenia spod niemieckiej okupacji, Polska znalazła się pod okupacją Związku Sowieckiego, który narzucił nowy porządek. Nie było w nim miejsca dla żołnierzy polskiego podziemia niepodległościowego, którzy od 1939 roku walczyli o wolność swojej Ojczyzny. W nowym reżimie byli zwalczani, aresztowani, mordowani oraz szkalowani w oczach opinii publicznej, gdzie w środkach masowego przekazu: radiu oraz prasie nazywano ich „bandytami, „faszystami” oraz „sługusami obcych zachodnich wywiadów”.

Dopiero od 2011 roku w Polsce przywrócono bohaterskim żołnierzom zasłużone miejsce w świadomości społecznej, kiedy Sejm RP ustanowił Narodowy Dzień Pamięci „Żołnierzy Wyklętych”. Data obchodów jest symboliczna - 1 marca 1951 roku zostali zamordowani przez komunistów w więzieniu na warszawskim Mokotowie członkowie IV Zarządu Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość” - prezes WiN ppłk Łukasz Ciepliński „Pług” i jego najbliżsi współpracownicy: Adam Lazarowicz, Mieczysław Kawalec, Józef Rzepka, Franciszek Błażej, Józef Batory i Karol Chmiel. Tworzyli oni ostatnie kierownictwo ogólnopolskiej konspiracji kontynuującej od 1945 r. działalność niepodległościową Armii Krajowej. Ich ciała komuniści zakopali w nieznanym miejscu, tak samo jak innych polskich patriotów, na których wykonano wyrok śmierci.

Oddanie hołdu pomordowanym Żołnierzom Niezłomnym w Areszcie Śledczym w Białymstoku

W piątek w ramach obchodów Narodowego Dnia Pamięci „Żołnierzy Wyklętych” dr Marek Jedynak, dyrektor Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku oraz dr Tomasz Madras, przewodniczący Komitetu Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa przy Oddziale IPN w Białymstoku oraz ppłk Małgorzata Błażewicz, dyrektor Aresztu Śledczego w Białymstoku wraz z zastępcami złożyli kwiaty w piwnicy Aresztu Śledczego w Białymstoku w izbie pamięci ofiar systemów totalitarnych przed tablicą z listą skazanych na karę śmierci przez

Wojskowy Sąd Rejonowy.

Izba pamięci jest swego rodzaju pomnikiem pomordowanych polskich bohaterów podziemia antykomunistycznego, a także ważnym miejscem edukacji historycznej w regionie. To tu jak wynika ze źródeł archiwalnych i dowodów zebranych w śledztwie prokuratorów białostockiego oddziału IPN wynika, że w piwnicach miejscowego aresztu wykonywane były w latach 40. i 50. ubiegłego wieku wyroki śmierci.

Teren białostockiego aresztu, to miejsce kilkuletnich ekshumacji w ramach śledztw IPN dotyczących m.in. zbrodni komunistycznych funkcjonariuszy UB. Najpoważniejsze poszukiwania były prowadzone na zewnątrz budynków, terenie dawnego przywieszennego ogrodu. Tam, w ramach prac ekshumacyjnych prowadzonych na dużą skalę w pięciu etapach w latach 2013-2015, odkryto łącznie szczątki 385 osób: mężczyzn, kobiet i dzieci. We wrześniu 2014 roku odkryto szczątki Jana Wądołowskiego ps. „Humorek” żołnierza Narodowego Zjednoczenia Wojskowego (NZW), który poległ 19.12.1952 r. w walce z Grupą Operacyjną UB-KBW w Krzewie-Plebankach. Poszukiwania były prowadzone również w piwnicach budynku administracyjnego tego aresztu. Odkryto tam szczątki dziesięciu osób i drobne fragmenty kości co najmniej jeszcze jednej. Prace poszukiwawcze IPN w wolnych przestrzeniach na terenie ogrodu dawnego aresztu miały miejsce również w 2018 roku.

Do powstania izby pamięci doszło na skutek podpisania w 2017 r. umowy przez ówczesnego dyrektora Oddziału IPN w Białymstoku dr. hab. Piotra Kardełę, dyrektora Aresztu Śledczego płk. Wojciecha Prażmowskiego oraz dyrektora Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej płk. Piotra Kondraciuka. W dwóch pomieszczeniach w piwnicach aresztu (jedno z nich było miejscem wykonywania wyroków śmierci) przedstawiono instalację artystyczną autorstwa dr. hab. Andrzeja Dworakowskiego prof. Politechniki Białostockiej. Na niewielkiej powierzchni przedstawiono listy skazanych na karę śmierci przez WSR, wybrane dokumenty, fotografie skazanych oraz zdjęcia z ekshumacji i artefakty m. in. łuski, guziki, monety, dewocjonała.

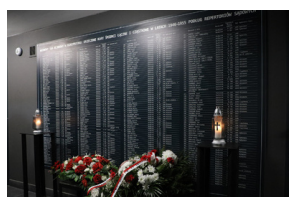
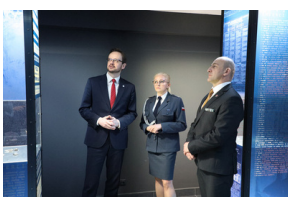
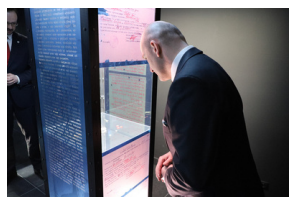
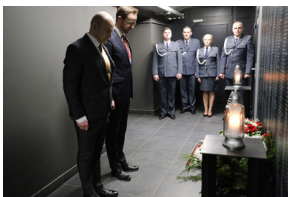
Obchody przed pomnikiem Danuty Siedzikówny „Inki”

Z okazji Narodowego Dnia Pamięci "Żołnierzy Wyklętych" w ramach miejskich obchodów, dyrektor Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku dr Marek Jedynak, wspólnie m.in. z wicewojewodą podlaskim Pawłem Krutulem, Marszałkiem Województwa Podlaskiego Arturem Kosickim, przedstawicielami służb mundurowych, przewodniczącym Zarządu Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” Józefem Mozolewskim złożył kwiaty przed pomnikiem Danuty Siedzikówny „Inki”, bohaterskiej łączniczki i sanitariuszki 5. Wileńskiej Brygady Armii Krajowej zamordowanej przez komunistów.

Rys historyczny:

„Żołnierze Wyklęci” to uczestnicy polskiego zbrojnego podziemia niepodległościowego,

którzy od 1944 r. walczyli przeciwko sowieckiej okupacji i narzuconej przez Moskwę władzy komunistycznej. Najważniejszym celem jaki postawili sobie Żołnierze Wyklęci, była obrona niepodległości Polski wobec sowietyzacji. Warto pamiętać, że wskutek terroru komunistycznego w Polsce, śmierć poniosło około 50 tysięcy osób. Większość akcji oddziałów podziemia antykomunistycznego było wymierzonych w oddziały zbrojne UB, KBW czy MO. Podziemie niepodległościowe aktywnie działało też na Kresach Wschodnich, szczególnie na ziemi grodzieńskiej, nowogródzkiej i wileńskiej, gdzie walczyło z oddziałami Armii Czerwonej i NKWD. Ostatni Żołnierz Niezłomny Józef Franczak ps. Lalek, żołnierz ZWZ-AK, WiN poległ dopiero 21 października 1963 roku. Zginął w czasie obławy przeprowadzonej przez SB i MO w podlubelskim Majdanie Kozic Górnych od kul ZOMO. Po II wojnie światowej nie złożył broni, ukrywał się 18 lat.

Rutkowski

Narodowy Dzień
Pamięci „Żołnierzy
Wykolejonych” - Białystok,
01.03.2024 fot.: C.
Rutkowski

Rutkowski

Narodowy Dzień
Pamięci „Żołnierzy
Wykolejonych” - Białystok,
01.03.2024 fot.: C.
Rutkowski

Narodowy Dzień
Pamięci „Żołnierzy
Wykolejonych” - Białystok,
01.03.2024 fot.: C.
Rutkowski

Narodowy Dzień
Pamięci „Żołnierzy
Wykolejonych” - Białystok,
01.03.2024 fot.: C.
Rutkowski

Narodowy Dzień
Pamięci „Żołnierzy
Wykolejonych” - Białystok,
01.03.2024 fot.: C.
Rutkowski

Narodowy Dzień
Pamięci „Żołnierzy
Wykolejonych” - Białystok,
01.03.2024 fot.: C.
Rutkowski

Narodowy Dzień
Pamięci „Żołnierzy
Wykolejonych” - Białystok,
01.03.2024 fot.: C.
Rutkowski

Narodowy Dzień
Pamięci „Żołnierzy
Wykolejonych” - Białystok,
01.03.2024 fot.: C.
Rutkowski

Narodowy Dzień
Pamięci „Żołnierzy
Wykolejonych” - Białystok,
01.03.2024 fot.: C.
Rutkowski

Narodowy Dzień
Pamięci „Żołnierzy
Wykolejonych” - Białystok,
01.03.2024 fot.: C.
Rutkowski

Narodowy Dzień
Pamięci „Żołnierzy
Wykolejonych” - Białystok,
01.03.2024 fot.: C.
Rutkowski

Narodowy Dzień
Pamięci „Żołnierzy
Wykolejonych” - Białystok,
01.03.2024 fot.: C.
Rutkowski